

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

Samarqand-2023

ISSN 2992-9229

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Xalqaro ilmiy jurnal SamDU Kengashining majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan (2023-yil 25-aprel, 11-sonli qarori)

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2023

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
<p>Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i></p>	<p>Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i></p>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
<p>Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston); Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shavkat HASANOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston); Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., dotsent (O‘zbekiston);</p>	<p>Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Hamidulla DADABOYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ma‘rufjon YO‘LDOSHEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Jabbor ESHONQUL – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston); Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya); Abdusalom ARVASH – f.f.d., professor (Turkiya); Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya); Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya); Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH); Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya); Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya); Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon). Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Shahnoza XUSHMURODOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Mas‘ul muharrir: PhD Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston) Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston)</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:	Заместитель главного редактора:
Жулибой ЭЛТАЗАРОВ <i>д.ф.н., профессор (Узбекистан)</i>	Рохила РУЗМАНОВА <i>к.ф.н., доцент (Узбекистан)</i>
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:	
<p>Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор, ректор Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор, проректор по научной работе и инновациям Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор, проректор по международному сотрудничеству Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Шавкат ХАСАНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент (Узбекистан);</p>	<p>Афгондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Хамидулла ДАДАБОЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Маруфжан ЙУЛДОШЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Джаббар ЭШАНКУЛ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);</p> <p>Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Абдусалам АРВАШ – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор (США);</p> <p>Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор (Азербайджан).</p> <p>Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Шахноза ХУШМУРОДОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Ответственный редактор: PhD Зокир БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)</p> <p>Технический персонал: Рахматулла ШОКИРОВ (Узбекистан)</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:

Juliboy ELTAZAROV

Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor:

Rokhila RUZMANOVA

*Candi. of philol. scien., Associate Professor
(Uzbekistan)*

EDITORIAL TEAM:

Rustam KHALMURADOV – Doc. of technic. scien., Professor, Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Hakim KHUSHVAKTOV – Doc. of physic. and mathematic. scien., Professor, Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Akmal AKHATOV – Doc. of technic. scien., Professor, Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Muslihiddin MUKHIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Ibodulla MIRZAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shukhrat SIROJIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Suyun KARIMOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Murodkasim ABDIEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shavkat KHASANOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Azamat PARDAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Musa YULDASHEV – Candi. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Dilfuza DZHURAKULOVA – Candi. of hist. scien., Associate Professor (Uzbekistan);

Aftondil ERKINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Kasimjon SODIKOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Khamidulla DADABOEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Marufzhan YULDOSHEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Jabbar ESHANKUL – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Mardon BOLTAEV – Associate Professor (Uzbekistan);

Ali AKAR – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Abdusalam ARVASH – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Funda TOPRAK – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Musa Shamil YUKSEL – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Temur KOJA OGLU – Doc. of philol. scien., Professor (USA);

Hayrunnisa ALAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Varis CHAKAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Almaz ULVI – Doc. of philol. scien., Professor (Azerbaijan).

Dilshod KHURSANOV – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Shahnoza KHUSHMURODOVA – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Dinara ISLAMOVA – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Managing editor: **PhD Zokir BAYNAZAROV** (Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV** (Uzbekistan)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Baş Editör:

Baş Editör Yardımcısı:

Juliboy ELTAZAROV

*Filoloji Bilimleri Doktoru, Prof. Dr.
(Özbekistan)*

Rohila RUZMANOVA

Filoloji Bilimleri Adayı, Doç. Dr. (Özbekistan)

BİLİM KURULU:

Rustam HALMURADOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Hakim HUŞVAKTOV – Fizik ve matematik bilimleri doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Akmal AHATOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Muslihiddin MUHİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

İbodulla MİRZAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şuhrat SİROCİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Suyun KARİMOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Murodkasım ABDİYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şavkat HASANOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Azamat PARDAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Musa YULDAŞEV – Filoloji bilimleri adayı, Prof. Dr. (Özbekistan);

Dilfuza CURAKULOVA – Tarih bilimleri adayı, Doç. Dr. (Özbekistan);

Aftondil ERKİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Kasimcon SODİKOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Hamidulla DADABOYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Marufcan YULDOŞEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Cabbar EŞANKUL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Mardon BOLTAYEV – Doç. Dr. (Özbekistan);

Ali AKAR – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Abdusalam ARVAŞ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Funda TOPRAK – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Musa Şamil YÜKSEL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Timur KOCAOĞLU – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (ABD);

Hayrunnisa ALAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Varis ÇAKAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Almaz ÜLVİ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Azerbaycan).

Dilşod HURSAVOV – PhD. Doç. (Özbekistan);

Şahnoza HUŞMURODOVA – PhD. Doç. (Özbekistan);

Dinara İSLAMOVA – PhD. Doç. (Özbekistan);

Sorumlu Editör: **PhD Zokir BAYNAZAROV** (Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatullah ŞOKİROV** (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY TILLAR DIALEKTOLOGIYASI

Dr.Öğr.Gör. Emrah YILMAZ

TÜRK DİLİNİN DİYALEKTAL TÜRLERİNİN TASNİFİNDE KULLANILAN SÖZ BAŞI /*y- /ÜNSÜZÜNÜN DURUMU 8

Yusupova Orziboni Sunnatovna

ADABIY TIL VA BADIY ASAR TILI XUSUSIDA 21

TURKIY XALQLARNING IJTIMOYIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Mahkamoy TURSUNOVA

SAMARQAND VA ISTANBUL UNIVERSITETLARI ORASIDA HAMKORLIK VA BIRDAMLIKNING TARIXIY ILDIZLARI HAQIDA..... 27

Мусо Юлдошев

ЕВРОПА МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА ҚАДИМГИ ТУРКИЙ ХАЛҚЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ 34

QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK

Латыпов Фарит Рафгатович

ЗАПАДНО-ПРАТЮРКСКИЙ СУБСТРАТ В ГЕТО-ФРАКИЙСКОМ ТЕКСТЕ ГТР-13, СОДЕРЖАЩЕМ ПАТРИОТИЧЕСКИЙ ПРИЗЫВ ПРОТИВ АГРЕССИИ РИМЛЯН, В СОПОСТАВЛЕНИИ С ЛЕКСИКОЙ ЛИТЕРАТУРНЫХ УЗБЕКСКОГО И КАЗАНСКО-ТЮРКСКОГО ЯЗЫКОВ 39

Salohiy Dilorom Isomiddin-kızı, Mamatkulov Pulat

NİZAMİ VE ZAHİRİDDİN MUHAMMED BABUR'UN EDEBİ-ESTETİK İLKELERİ..... 48

TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Sayalı Cəfərova

MUSA CƏLİL TATAR ƏDƏBİYYATININ GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏSİ KİMİ..... 53

Ruzmanova Roxila

TURK TILIDA YARATILGAN LUG‘ATLAR TAJRIBASIDAN 58

Kaliev N.Sh., Zhalalova A.M., PhD T.Zhurgenov

VERBALIZATION OF THE "WORLD" CONCEPTOSPHERE IN THE LANGUAGE WORLDVIEW OF THE SUMERIAN AND ANCIENT TURKIC PEOPLES 72

Aynur Cəfərova

QƏDİM QIRĞIZ DASTANI OLAN “MANAS” DASTANINDA İŞLƏNƏN SAİT VƏ SAMİT FONEMLƏRİ..... 80

Axmad XASANOV

BADIY ASARDA TERMIN QO‘LLASH ZARURATI 85

Shokirov Raxmatulla Shavka o‘g‘li

TOPONIMLARNI O‘RGANISHDA ZAMONAVIY KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARI-DAN SAMARALI FOYDALANISH 92

AZIZ MUSHTARIY!

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-u fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal, Samarkand State University named after Sharof Rashidov, “Turkological Studies” passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Semerkant Devlet Üniversitesi, uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организация Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. В журнале есть такие рубрики, как подиум редактора, исследования, научная информация, рецензия и признание, научная конференция, молодой исследователь, память, юбилей. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

ADABIY TIL VA BADIY ASAR TILI XUSUSIDA

Yusupova Orziboni Sunnatovna
filologiya fanlari nomzodi, dotsent
Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand davlat universiteti
ORCID: 0000-0002-0276-2741
Email: yorziboni1978@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada adabiy tilning badiiy adabiyotda qo'llanilishi, badiiy matnlar uchun asosiy material vazifasini bajarishi bilan bir qatorda aynan mazkur matnlarda ma'lum bir o'zgarishlarga yuz tutishi tadqiq etilgan. Milliy til kishilar o'rtasidagi aloqa-aralashuv tili, jonli til bo'lganligi uchun deyarli me'yorlarga amal qilmaydi. Tilning butun jozibasi, lug'at boyligi va funksional imkoniyatlari borlig'i bilan namoyon qila olgani uchun umumxalq tili doimo tadqiqotlarga asos bo'ladi. Ma'lum me'yorlarga amal qilish majburiyati bo'lgani uchun adabiy tilning lisoniy imkoniyat umumxalq milliy tili va badiiy tilda farqlanadi. Umumxalq tili, adabiy til va badiiy tilning o'xshash hamda farqli jihatlari, tilshunoslik va poetika munosabatlari, ularning tutash nuqtalari va chegaralari bir qancha olimlarning fikrlari bilan qiyoslab o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Lingvistika, poetika, adabiy til, umumxalq tili, poetik til, estetik vazifa, poetik idiolekt.

ОСОБЕННО ЛИТЕРАТУРНЫЙ ЯЗЫК И ЯЗЫК ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ

Аннотация: В данной статье исследуется использование литературного языка в художественной литературе, его роль как основного материала для художественных текстов, а также то, что в этих текстах происходят те или иные изменения. Национальный язык – это язык общения и взаимодействия между людьми, это живой язык, поэтому он почти не подчиняется нормам. Национальный язык всегда является основой исследования, поскольку он может показать все очарование, словарный запас и функциональные возможности языка. В связи с необходимостью следовать определенным стандартам языковой потенциал литературного языка различается между национальным языком нации и художественным языком. Сходные и различные аспекты общечеловеческого языка, литературного языка и художественного языка, отношения языкознания и поэтики, их точки соединения и границы сопоставляются с мнениями ряда ученых.

Ключевые слова: Языкознание, поэтика, литературный язык, национальный язык, поэтический язык, эстетическая задача, поэтический идиолект.

ESPECIALLY LITERARY LANGUAGE AND LANGUAGE OF LITERARY WORKS

Abstract: In this article, the use of literary language in fiction, its role as the main material for fiction texts, and the fact that certain changes occur in these texts are studied. The national language is a language of communication and interaction between people, it is a living language, so it almost does not follow the norms. The national language is always the basis of research because it can show all the charm, vocabulary and functional possibilities of the language. Due to the obligation to follow certain standards, the linguistic potential of the literary language differs

between the national language of the nation and the artistic language. Similar and different aspects of the universal language, literary language and artistic language, relations between linguistics and poetics, their points of connection and boundaries are compared with the opinions of several scientists.

Keywords: Linguistics, poetics, literary language, national language, poetic language, aesthetic task, poetic idiolect.

Tilshunoslik fanining obyekt bo‘lgan adabiy tilning badiiy adabiyot tili va poetik tilga munosabatlari haqida so‘z yuritish ham lingvopoetikaning tadqiq obyekt haqidagi tasavvurimizni oydinlashtiradi. Ammo soha mutaxassislari bu munosabatlarning struktur va funksional planda ancha murakkab ekanligini ta’kidlashgan [3. –B.9].

Umumxalq tilining tarkibiy qismi sifatida qaralish barobarida muayyan qolip va tartibga solingan, me‘yorlashtirilgan, og‘zaki va yozma shakllarga hamda funksional chegaralanishlarga ega bo‘lgan, muomala va madaniy ehtiyojlarni qondirishga xizmat qiladigan adabiy til, shubhasiz, badiiy matnlar uchun asosiy material vazifasini o‘taydi.

Shu ma’noda, umumxalq tili va adabiy til fondi har qanday nutqiy qo‘llanishlar uchun asosiy baza hisoblanadi. Masalaga funksional jihatdan qaralganda, ular badiiy uslub doirasida amal qilar ekan, bu uslubda uning qo‘llanish ko‘lami kengayib, badiiy matnlardagi vazifasi o‘zgaradi – estetik vazifani bajarishga ham xizmat qiladi. Poetik til tushunchasiga V.Vinogradov quyidagicha ta’rif bergan: «Poetik nutq nazariyasi obyekt deb qaraladigan poetik til tushunchasiga tilning umumiy belgilaridan yuqorida bo‘lgan poetik til va og‘zaki san’atning ob’ekti va quroli sifatida qaraladigan alohida alomatlar, tilga bo‘lgan cheksiz qarashlardan diqqatni boshqa tomonga tortadigan nuqtai nazarlar va ularning ko‘plab funksional qo‘llanishlari kiradi» [2. –B.29].

Adabiy til va badiiy adabiyot tilining o‘xshash va farqli tomonlarini aniqlashda L.Maksimovning quyidagi fikri ham e’tiborga molikdir: «Adabiy til va badiiy adabiyot tilini o‘zaro chegaralashda ulardagi quyidagi vazifalarning farqlanishiga asoslaniladi: adabiy til (dialektlar va jonli til singari) kommunikativ vazifani bajaradi (odamlarning bevosita muloqoti uchun xizmat qiladi), badiiy adabiyot tilida boshqa bir vazifa – estetik (tilda maxsus tashkil etilgan obrazli mazmun yordamida o‘quvchiga estetik ta’sir ko‘rsatish) vazifa alohida namoyon bo‘ladi» [7.–B.12].

Tilshunoslik va poetika masalalarini aniqlashtirishda yana R.Yakobsonga murojaat qilamiz. V.Ivanovning ta’kidlashicha, lingvistika va poetikaning bir-biri bilan jonli aloqada bo‘lishi lozimligi hamisha Yakobsonning diqqat markazida bo‘lgan. U turli til sathlarining poeziyadagi rolini tushunmasdan turib, uning amal qilishini ham, tarixini ham anglab bo‘lmasligi haqidagi fikrini qattiq himoya qilgan. Uning nazarida poetika lingvistika uchun hamisha tajriba maydoni, eksperimental kenglik bo‘lgan. Shu bilan birgalikda, u lingvistik xulosalarga tayanmasdan turib, tasviriy va tarixiy poetikani yaratishning imkoni yo‘q, lingvistika va poetika egizak sohalar deb hisoblagan [5.–B.5].

XX asr tilshunosligi nazariyotchilaridan biri akad.V.Vinogradovning tilning ijtimoiy vazifalari haqidagi qarashlari o‘zidan keyingi davr tilshunosligi taraqqiyotida ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Olimning «aloqa, xabar va ta’sir» tarzida uch so‘zda mujassam bo‘lgan lingvistik qarashi tilning ijtimoiy mohiyatini o‘zida to‘la mujassam qilgan. Jumladan, uning poetikaga doir ta’limoti ham tilning oliy vazifasi – ta’sir o‘tkazish doirasida o‘z ifodasini topgan. Bu yo‘nalishda fundamental tadqiqotlar olib borgan olim o‘z nazariy fikrlarini «O yazike xudojestvennoy

literaturi», «Stilistika. Teoriya poeticheskoy rechi. Poetika», «O teorii xudojestvennoy rechi», «O yazike xudojestvennoy prozi» (Vinogradov, 1959,1969,1971,1980) singari asarlarida batafsil bayon qildi.

Badiiy adabiyotning alohida turi sifatida qaraladigan poeziya voqelikni bayon etishning o‘ziga xos yo‘ldan borishi uning tildan foydalanishda ham ana shunday yo‘l tanlashini taqozo etadi, albatta. Ammo iste’moldagi bu o‘ziga xosliklar umumtil va adabiy til me’yorlari doirasida kechadi. Tilning stilistik va emotsional-ekspressiv imkoniyatlari ham ana shu me’yorlar doirasida reallashadi.

Masalaning ushbu jihatlariga aniqlik kiritgan, til va badiiy matn munosabatlarini nazariy jihatdan oydinlashtirib bergan olim V.Vinogradov bo‘ldi. Uning «Stilistika. Teoriya poeticheskoy rechi. Poetika» asari bevosita ana shu masalani keng va atroflicha yoritishga bag‘ishlangan.

Badiiy-ijodiy strukturalarning turli tiplarini lingvistik tahlil qilish, poetik nutqning o‘ziga xos belgilarini aniqlash mavhum bo‘lgan bir paytda V.Vinogradov maxsus funksional ijodiy sharoitda har qanday til hodisasi poetik vosita bo‘la olishi mumkinligi haqidagi tezisni ilgari surdi. Tilning poetik vazifasi ham kommunikativlikka tayanadi va uning ustiga estetik va san’atning ijtimoiy-tarixiy qonuniyatlariga bo‘ysunuvchi nutqiy ma’no va munosabatlarni yangi dunyosini quradi. Demak, poetik nutqning mavqei undagi tasviriy vositalarning soni bilan emas, balki ijodiy-emotsional obrazli ifodaga va u yoki bu estetik vazifa hamda talablardan kelib chiqib «voqelik»ni qayta aks ettirishga bo‘lgan umumiy yo‘nalish bilan aniqlanadi. Xuddi ana shunday munosabatda bo‘lgandagina poetik nutq obrazli nutq sifatida xarakterlanadi, – deydi u. Mana shu xulosaga kelgandan keyingina V.Vinogradov poetikaga ta’rif berdi va quyidagi muhim fikrlarini bayon qildi: Poetika shakllar va ko‘rinishlar, badiiy ijod asarlarini tashkil qiluvchi vosita va yo‘llar haqidagi, badiiy asarlar struktural tiplari va janrlari haqidagi fan sifatida nafaqat poetik nutq hodisalarini, balki adabiy asarlar qurilishining hamda xalq og‘zaki ijodining turli jihatlarini qamrab olishga intiladi. «Poetika poetik nutqqa suyanar va bir qadar unga asoslanar ekan, adabiy asar struktural elementlarining sof lingvistik tahlil vositalari va prinsiplari bilan chegaralanib qolishi, faqat badiiy-ijodiy qurilishning tili va nutqiga aloqador bo‘lgan kategoriya va shakllarga o‘ralashib qolishi mumkin emas. U badiiy ijodning – san’atshunoslik va adabiyotshunoslikning umumiy nazariyalari hamda tushunchalari bilan boyib boradi. Shunday qilib, poetika doirasida badiiy asarlar strukturasini o‘rganishning ham lingvistik, ham estetik-stilistik, ham adabiyotshunoslik hamda boshqa san’atshunoslik usullari birlashadi» [1.-B.206].

Tilshunoslik va poetika munosabatlarini aniqlashtirishda, ularning tutash nuqtalari va chegaralarini bilishda V.Jirmunskiyning qarashlari ham ahamiyatlidir. Poeziyaga san’atning bir turi sifatida qaragan olim uning o‘ziga xosligi material vazifasini o‘taydigan so‘zning alohida xususiyatlari bilan belgilanishini aytadi.

V.Jirmunskiy poetik tilning mohiyatini ochib berish maqsadida uni fan tiliga qiyoslaydi. Fan tili mavhum, amorf va matematik xarakterda bo‘lib, u so‘zlardan abstrakt tushunchalarning shartli belgisi sifatida foydalanadi. Shu bois og‘zaki material ob’ektiv fikrni aniq ifodalashda ilmiy til uchun ahamiyatsizdir; aksincha, poeziya uchun so‘z badiiy ijod materiali hisoblanadi. So‘zning barcha elementlari – uning tovush tarkibi (fonetika), grammatik qurilishi (morfologiya), ma’no ahamiyati (semasiologiya), gapda so‘zlarning odatdagi birikuvi (sintaksis) baravar tarzda badiiy tasviriylik qonuniga bo‘ysunadi. Tilning bironta omili poeziya uchun farqsiz bo‘lmaydi; ularning hammasi alohida vazifaga xizmat qiladi.

Shu o‘rinda V.Jirmunskiy L.Yakubinskiyning tilni ikkiga – poetik va amaliy tilga bo‘lganligining sabablarini eslaydi hamda A.Potebnyaning poetik til haqidagi qarashlariga yuksak

baho beradi. Potebnya ta’limotining asosi poeziyaning tildan foydalanish mahoratiga asoslangan hodisa ekanligini tasdiqlashdan iborat, – deydi u. Prozaik yoki amaliy nutqda soʻzning ichki obrazlilik yoʻqoladi; soʻz zoʻriqadi, tushunchaning mavhum, matematik belgisiga aylanadi; poetik nutqda esa unga jon kiradi, mustaqil maʼnoga ega boʻladi. Potebnya poeziyani til vositalari yaratish haqidagi ta’limoti bilan soʻzning semasiologiya sohasi shoirning ijod mahsuli boʻlgan metafora, metonimiya va sinekdoxa singari estetik kategoriyalarda takomillashib va chuqurlashib borishini tasdiqlagan.

Shundan soʻng V.Jirmunskiy bu qarashlarga zid boʻlgan V.Shklovskiyning «poeziyani til hodisasi hisoblash mumkin emas», degan fikrini keltiradi. Shklovskiy prozaik va poetik nutq «qonuniyatlarini» keskin farqlash haqidagi qarashini himoya qilgan edi. Bu fikrlar sirdan qaragandagina bir-biriga ziddiyat koʻrinadi. Aslida Potebnya ham ilmiy til («tushunchalar tili») va poetik til («obrazlar tili») ni tan olgan. Ammo u bu jarayonlarning farqini oʻz mohiyatiga koʻra poetik boʻlgan til ijodkorligida koʻrgan [4].

Tilshunoslik va poetikaga oid qarashlar tizimida V.Grigorevning mulohazalari ham salmoqli oʻrin tutadi. Uning fikricha, poeziyani adabiy til meʼyorlarining namoyishi deb emas, balki inson uchun murakkab va tushunarli boʻlmagan, gʻoyatda muhim narsalarning yuzaga kelishi va adabiy tildan koʻra boshqa vositalar yordamida ham ifodalanishini tushunish kerak. S.Karimovning yuqorida bayon qilinib, bu oʻrinda toʻldirilgan holda qayd etilayotgan quyidagi fikri ham poetik til haqidagi qarashlar koʻlamini kengaytiradi: «Xalq tilidagi anʼanaviy mustahkamlangan til vositalariga muntazam ravishda murojaat qilib turish, ayrim poetik matnlarni xalq ogʻzaki ijodi uslubiga mos holda shakllantirish hech bir janrda poeziyadagichalik keng yoʻlga qoʻyilgan emas. Ana shu vositalardan erkin foydalanish bilan birga poeziya til imkoniyatlarini turli shakllarda sinab koʻruvchi, ularning yangi-yangi maʼnolarining yuzaga kelishiga xizmat qiluvchi ijodiy laboratoriya ham hisoblanadi» [6.–B.23].

Lingvopoetikaning oddiy izohi – bu poetik til deganidir. Metaforik mazmunga ega boʻlgan poetik til poetik tafakkur quroli sanaladi va u konnotatsiyaning ogʻir yukini oʻz yelkasida tashiydi; unga alohida poetik til; ifodadagi «yuqori» vositalarining yopiq tizimi; estetik aktuallashish alomatlari boʻlgan nutq; badiiy til; poeziya tili; badiiy asar tili; badiiy asarning til shakllari; poetik idiolekt; tilning poetik vazifasi maʼnolari qoʻshilishi mumkin.

V.Grigorevning lingvistik poetika atamasi uni tadqiq etish doirasida ikki yoʻnalish mavjudligini koʻrsatib turishi haqidagi fikri navbatdagi mulohazani – uning til poetikasini umumfilologik planda oʻrganuvchi soha ekanligini keltirib chiqaradi. Shuning uchun, deydi u, filologlarning «soʻz bilan nafas olishi» lozim boʻladi, faqat lingvistik tahlilgina badiiy soʻz ustasi qanday «nafas olayotganini» aniqlashga qodirdir. «Faqat umumfilologik yondashuvgina lingvistika va poetikani birlashtiradi, istiqbolda esa lingvopoetika doirasidagi qarashlarni rivojlantiradi». Tadqiqotchi poetik matnlarning leksikografik tavsifi bilan shugʻullanish – poeziya tilining lugʻatlarini tuzish, sheʼriy idiolektlarni, jumladan «grammatik idioshtillar»ni tizimli bayon etish, poeziyaning idilektologik atlaslarini yaratish kabilarni lingvopoetikaning istiqboldagi vazifalari sifatida tasavvur qiladi [3.– S. 48-50; 57-59; 75-78].

V.Grigorev lingvopoetika doirasida soʻz poetikasi ham muhim oʻrin tutishligini aytadi: «Poetik soʻz» deganda atamaning qatʼiy lingvistik maʼnodagi ontologik xususiyatlari, har qanday til isteʼmolchisining, birinchi navbatda, badiiy, ayniqsa, sheʼriy nutqqa, shuningdek, oʻz nutqiga ijodiy munosabati tushuniladi. Mazmun planida soʻz poetikasi – bu poetik tilshunoslik birligi sifatida soʻzning oʻziga xos xususiyatidir; ifoda planida bu atama bir qator u yoki bu darajadagi genitiv qurilmalarda oʻz aksini topadi. Soʻz poetikasi «gap poetikasi» (yoki «sintaksis poetikasi»),

«fonemalar poetikasi» (yoki «fonologiya poetikasi») kabi masalalarni ham nazarda tutadi. «Grammatik poeziya»ni «grammatik kategoriyalar» doirasida izlanishlar olib borilmasdan turib anglab bo‘lmaydi. [*Poeziya grammatikasi* ifodasi Yakobsonga tegishli. Grigorev].

Tushunarliki, *so‘z poetikasi* – bu ham alohida obyektidir, ham tilshunoslik va adabiyotshunoslik kesimidagi lingvistik soha bo‘lgan lingvopoetikaning bo‘limlaridan biridir.

«Poeziya grammatikasi» tahlili «grammatika»ning qandayligini, badiiy matnlarning fonetik va grammatik jihatdan qanday tashkil etilishini, poetik til «grammatikasi» qanday bo‘lishligini ko‘rsatishi kerak. Ammo poeziya grammatikasi va grammatik poeziya birikuvlari bir xil ma‘noga ega emas[3.–B.12-13; 27-28]. Anglashiladiki, til materiali tushuncha va his-tuyg‘u ifodasi sifatida ikki qutbga ajralib boradi. O‘z ijtimoiy vazifasiga ko‘ra mantiqiy tushunchalar aksi bo‘lgan birliklar shartli ravishda ilmiy, obrazlar ifodasi bo‘lganlari esa poetik til guruhlariga bo‘linadi. Poetik til guruhining imtiyozi shundaki, tildagi har qanday birlik badiiyat usullariga bo‘ysunishi bilan uning tarkibiga qo‘shila oladi. Poetik tahlil uchun materialni badiiy matn beradi. Ammo tilning poetik imkoniyatlari yorqin aks etgani bois asosan she‘riy matnlar olinadi va boshqa matnlarga qiyosan tahlil etiladi. Garchi badiiy matnlarda har qanday til birligi estetik vazifani bajarishga yo‘naltirilgan bo‘lsa-da, ularning har biri alohida olinganda bu vazifani o‘z zimmasiga olmasligi mumkin. Ammo bu vazifasini zimmasiga olgan har qanday til elementi yoki badiiy matn, u prozaik, poetik yoki dramatik bo‘lishidan qat‘iy nazar lingvopoetik tahlil ob‘ekti bo‘la oladi. Badiiy matn tadqiqi yuzasidan doktorlik dissertatsiyasi yozgan M.Yuldashev uning badiiy-estetik butunlik sifatida benihoya murakkab, serqatlam hodisa ekanligini ta‘kidlab, quyidagilarni bayon qilgan edi: «Badiiy matnda ifodalangan asosiy g‘oya, fikr-mazmuni tushunish, anglash shunchaki ish emas, balki ancha qiyin va murakkab ijodiy jarayondir. Badiiy asarda mutlaqo o‘ziga xos, goh ochiq, goho yashirin, turli ishoralar, tagma‘nolar, kosa tagidagi nimkosalar bilan shamoyil topgan mazmunning ma‘nosini to‘g‘ri anglash ma‘naviy-madaniy, aqliy-hissiy va lisoniy-estetik faoliyat natijasida mumkin bo‘ladi. Har qanday matnning mazmunini tushunish uchun til leksikasi va grammatikasini bilish zarur va agar bu yetarli bo‘lmasa, badiiy matnning mazmunini idrok etish uchun, bundan tashqari, ayni paytda badiiy matnning o‘ziga xos lisoniy-poetik qonuniyatlarini ham bilish lozim bo‘ladi [8.–B.27].

To‘g‘ri, tilning tasviriy imkoniyatlari ko‘proq she‘riyatda namoyon bo‘ladi. Ana shuning uchun ham badiiy asar poetikasi haqida gap ketganda asosan she‘riy asarlar ko‘z oldimizga keladi. Ammo bu nasriy asarlarning poetik tilini inkor etish degan gap emas. Tilning tasviriylik, ekspressivlik imkoniyatlari nazmda qanday bo‘lsa, nasrda ham xuddi shunday namoyon bo‘ladi. Gap uni ilg‘ashda va undan badiiy-estetik zavq ola bilishda. Shuning uchun ham tilning turli sathlaridagi materialning badiiyatdagi rolini tushunmasdan turib, uning mohiyatini va amalda bo‘lishini to‘laligicha anglab yetish mumkin emas. Demak, asosiy quroli til bo‘lgan badiiy adabiyot o‘z ildizi bo‘lgan umumxalq va adabiy tildan oziqlanadi va, ayni paytda, uning boyib borishiga xizmat qiladi. Badiiy adabiyotning til materialisiz yuzaga kelishi mumkin bo‘lmagani singari, milliy tilning boyib borishini ham badiiy ijodsiz va tafakkursiz tasavvur etib bo‘lmaydi.

Iqtiboslar/Сноски/References/Канналар:

- 1.Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. –М., 1969.
- 2.Виноградов В.В. О теории художественной речи. – М., 1971.
- 3.Григорьев В.П. Поэтика слова. – М.: Наука, 1979.
- 4.Жирмунский В.М. Вокруг «Поэтики» Опоязя Дата создания документа: 04.10.2005. Дата индексирования: 12.10.2005. 40 Кб - [http:// www.opojaz.ru/zhirmunsky/vokrug.html](http://www.opojaz.ru/zhirmunsky/vokrug.html).

- 5.Иванов В.В. Поэтика Романа Якобсона. Вступительная статья к сборнику трудов Р.Якобсона / Работы по поэтике. – М.: Прогресс, 1987.
- 6.Каримов С. Ўзбек тилининг бадий услуби. – Самарканд: Зарафшон, 1992.
- 7.Максимов Л.Ю. Литературный язык и язык художественной литературы //Анализ художественного текста. Вып 1. – М, 1975.
- 8.Юлдашев М. Бадий матнинг лингвопоэтик тадқиқи: Филол.фан.д-ри... дисс. – Тошкент, 2009.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
2. Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone and e-mail address of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in Uzbek, Turkish and English.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
3. The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
4. Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
5. Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
6. Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

**“TURKOLOGIK
TADQIQOTLAR” XALQARO
JURNALINING AXBOROT
XATI**

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilmfanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqanda o‘tkazilgan sammitida ko‘zda tutilgan o‘zaro aloqalarni jadallashtirish bo‘yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “**Turkologik tadqiqotlar**” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda *muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz* kabi ruknlar mavjud. O‘zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

**JURNAL QUYIDAGI
YO‘NALISHLARDAGI MAQOLALARNI
NASHR QILADI:**

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi;
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari;
- ✓ Turkiy tillar dialektologiyasi;
- ✓ Turk dunyosi geopolitikasi;
- ✓ Folklorshunoslik;
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik;
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Elektron pocha:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,15 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, respublika, telefoni va e-mail adresi to‘liq keltirilishi kerak.
 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
 5. Har bir maqola boshida o‘zbek, turk va ingliz tillarida annotatsiya bo‘lishi lozim.
 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и внизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, телефон и адрес электронной почты автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи должна быть аннотация на узбекском, турецком и английском языках.
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-egitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütün olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon ve e-posta adresi eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında Özbekçe, Türkçe ve İngilizce özet bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMİY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Prof. J.Eltazarov

Musahhih va texnik muharrir:

R. Shokirov

ISSN 2992-9229

2023-yil 15-dekabrda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2023-yil 25-dekabrda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozı. Shartlı bosma tabog‘ı – 6,56.

Adadı 30 nusxa. Buyurtma № 612

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229